

Warszawa, dn. 9 kwietnia 2025 r.

INFORMACJA PRASOWA

**DZIEDZICTWO DOKUMENTACYJNE JAKO STRATEGICZNY KAPITAŁ KULTURY I
HISTORII POLSKI –**

**RUSZYŁ NABÓR DO 6. EDYCJI POLSKIEJ LISTY KRAJOWEJ PROGRAMU UNESCO
PAMIĘĆ ŚWIATA**

Do 31 maja br. trwa nabór obiektów dokumentacyjnych na Polską Listę Krajową Programu UNESCO Pamięć Świata. Właściciele i przechowawcy mogą zgłaszać swoje unikatowe dokumenty lub całe kolekcje, stanowiące bezcenne świadectwo historii, kultury i tradycji Polski. – *Polska Lista Krajowa, tworzona od 2014 roku, stanowi niezwykle pomnik polskiej historii, upamiętniając jej kluczowe momenty oraz wybitne osiągnięcia. Zaledwie pięć edycji wystarczyło, aby na Listę trafiło aż 75 obiektów, które są swoistymi perłami naszej pamięci. Znajdziemy wśród nich m.in. oryginał Konstytucji 3 maja, rękopis „Chłopów”, czy rękopisy utworów Fryderyka Chopina. Lista krajowa programu UNESCO Pamięć Świata nie tylko promuje polskie dziedzictwo dokumentacyjne w naszym kraju, ale także upowszechnia wiedzę o historii i dziedzictwie Polski na arenie międzynarodowej – informuje dr Paweł Pietrzyk, Przewodniczący Polskiego Komitetu Programu UNESCO Pamięć Świata. Wyniki tegorocznego naboru zostaną ogłoszone w czerwcu 2026 r.*

Program Pamięć Świata powstał z inicjatywy UNESCO w 1992 r. Jego głównym celem jest zwrócenie uwagi rządów i opinii publicznej na znaczenie dziedzictwa dokumentacyjnego oraz konieczność jego ochrony i podejmowanie działań na rzecz jego popularyzacji i szerokiego udostępniania. W ramach Programu od 1997 r. tworzona jest Międzynarodowa Lista, na którą wpisywane są obiekty dziedzictwa dokumentacyjnego o szczególnym, ogólnoświatowym znaczeniu. **Obecnie znajduje się na niej około 500 pozycji. Polska znajduje się w pierwszej piątce państw pod względem liczby wpisów, mając ich aż osiemnaście.** Polskie dziedzictwo dokumentacyjne reprezentują między innymi: dzieło Mikołaja Kopernika „O obrotach sfer niebieskich”, utwory Fryderyka Chopina, tablice 21 Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980, Archiwum Biura Odbudowy Stolicy.

Tworzone są również listy regionalne i krajowe. **Polska Lista Krajowa tworzona jest od 2014 roku. Do tej pory odbyło się jej pięć edycji. W ich wyniku na Listę wpisano 75 obiektów**, m.in.: rękopis „Chłopów”, akt detronizacji cara Mikołaja I, „złotą bullę” języka polskiego sprzed 800 lat, dzieła Henryka Warsa, spuściznę Jerzego Kukuczki, zbiór dokumentów pochodzących z masowych mogił w Katyniu, Charkowie i Miednoje, kolekcję płyt gramofonowych Polskiego Radia z września 1939 r., rękopis „Balladyny” Juliusza Słowackiego, dokument lokacyjny miasta Krakowa z 1257 r., Konstytucja 3 maja, czy rękopis *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. Wszystkie obiekty wpisane na Listę Krajową można zobaczyć na stronie: <https://pamiecpolski.archiwa.gov.pl/>

Do 6. edycji Polskiej Listy Krajowej Programu UNESCO Pamięć Świata można zgłaszać obiekty, które mają kluczowe znaczenie dla historii, kultury i tradycji Polski. Lista obejmuje zarówno pojedyncze dokumenty, jak i zbiory, które spełniają kryteria określone w *Zasadach tworzenia Polskiej Listy Krajowej*.

– Dziedzictwo dokumentacyjne to nie tylko zapis przeszłości, lecz przede wszystkim żywy świadek przemian społecznych, kulturalnych i historycznych, który stanowi fundament naszej narodowej tożsamości. Polska w szczególnie tragiczny sposób doświadczyła katastrofalnych strat dziedzictwa dokumentacyjnego, zwłaszcza podczas wyniszczających czasów zaborów i wojen XX w. Program UNESCO Pamięć Świata nie tylko je chroni, ale również promuje świadomość jego wartości w społeczeństwie. Każdy obiekt wpisany na Listę krajową to strategiczny kapitał, który pozwala nam zrozumieć, skąd pochodzimy, i jakie wartości kształtują naszą przyszłość – wyjaśnia dr Paweł Pietrzyk, Przewodniczący Polskiego Komitetu Programu UNESCO Pamięć Świata.

W procesie oceny zgłoszonych wniosków kluczową rolę odgrywa Polski Komitet Programu UNESCO Pamięć Świata, w skład którego wchodzi przedstawiciele środowiska naukowego, czołowych instytucji kulturalnych, bibliotek oraz archiwów. Kryteria wyboru obejmują m.in. znaczenie historyczne, formę i styl, a także aspekt społeczny, wspólnotowy lub duchowy.

– Obiekty zgłaszane do Polskiej Listy Krajowej muszą być autentyczne i kompletne, o dużym znaczeniu historycznym, wyjątkowej formie i stylu oraz o znaczeniu społecznym, wspólnotowym lub duchowym, co czyni je unikatowymi świadkami kluczowych momentów w dziejach Polski. Dziedzictwo kulturowe jest strategicznym narzędziem w edukowaniu społeczeństwa o naszej historii i kulturze. Dzięki starannemu selekcjonowaniu i udostępnianiu tych dokumentów, mamy szansę stworzyć obraz

najcenniejszych źródeł do historii naszego kraju. Każdy spełniający kryteria dokument, niezależnie czy jest to rękopis, fotografia, film czy inny rodzaj zapisu, posiada potencjał, by stać się kluczowym elementem opowieści o Polsce – podkreśla dr Paweł Pietrzyk, Przewodniczący Polskiego Komitetu Programu UNESCO Pamięć Świata.

Szczegóły oraz formularze do pobrania: <https://pamiecpolski.archiwa.gov.pl/>

Archiwa Państwowe to instytucje, które zajmują się gromadzeniem, przechowywaniem, konserwowaniem oraz udostępnianiem dokumentów i akt publicznych, mających znaczenie dla historii kraju i jego obywateli. Działają na podstawie przepisów prawa, w tym ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, i są częścią systemu administracji publicznej. Archiwa państwowe pełnią istotną rolę w ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiając badania naukowe, ale także zapewniając dostęp do dokumentów w celach administracyjnych, prawnych, naukowych czy genealogicznych. Archiwa Państwowe składają się z 3 archiwów o charakterze centralnym z siedzibą w Warszawie: Archiwum Głównego Akt Dawnych – przechowującego najważniejsze dokumenty państwa polskiego od średniowiecza do zakończenia I wojny światowej, Archiwum Akt Nowych – przechowującego wytworzone po 1918 r. akta władz centralnych, instytucji i stowarzyszeń o charakterze ogólnopolskim, Narodowego Archiwum Cyfrowego – przechowującego dokumentację fotograficzną, dźwiękową oraz filmową powstałą od początków XX w., 29 archiwów o charakterze regionalnym wraz z oddziałami zamiejscowymi – przechowujących źródła historyczne do dziejów regionu. W Archiwach Państwowych przechowywane są najważniejsze źródła do historii państwa polskiego m.in. dokument Zbiluta z 1153 r. (najstarszy akt prawny sporządzony w Polsce), dokumenty królów i książąt, dokumenty lokacyjne miast np. Krakowa z 1257 r., oryginały Unii Lubelskiej z 1569 r. oraz Konstytucji 3 Maja z 1791 r., dokumenty ważnych osobistości historycznych m.in. Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego, dokumenty Biura Odbudowy Stolicy dotyczące prac budowlanych prowadzonych w Warszawie po II wojnie światowej, a także setki tysięcy fotografii z Polski i świata m.in. pochodzących ze zbiorów „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” oraz Wojskowej Agencji Fotograficznej.

Kontakt dla mediów:

Krystian Cieślak

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

tel. kom. 734 116 940

e-mail: kcieslak@archiwa.gov.pl

Biuro Prasowe, e-mail: media@archiwa.gov.pl